

O kalaliyas ni Itong tofafahi ningra

與妻訣別書—林覺民

馬蘭阿美語 | 翻譯文學
O Sowal no Farangaw | 入選

創作理念

Mitilid kako itiyaho i, ma'araw ko pipasifana' no mato'asayto a o Holam a singsi to pakayniay ci Itongan a tilid, mahemek ko faloco' a minanam tonini a talolongay ko nika sasiolah a mararamoday. Mahapinang ko nika olah ni Itong to ramod ningra, maolah to wawa ningra, mangalef ko olah to kitakit. O saka lemedaw no kitakit saka patilid cingra tofafahi to saka lamo^celaw no kitakit to sakalaliyas nangra, o i satakaraway ko olah ningra tonini, talolong ko olah

ningra to ramod. Pakayni tonini a pasasotili' tono aniniay a nikararamod no tamdaw i, o nananamen konini a talolong ko nikasasiolah, 'arawhani, salama saan ko nika raramod no tamdaw anini to caayka talolong ko olah, mangalef kono masaPangcahay a tamdaw, kihnay a laliyaliyas saan ko kararamod, caayka talolong ko olah. Saka pakayni tonini a tilid a minanam to so'linay a nika sasiolah.

曾却枝 Akiko Konga

台灣基督長老教會馬蘭教會教堂詩班指導與指揮

教育部原住民族語文學獎入選

第二屆翻譯文學獎

第三屆新詩獎

第五屆散文獎

記得尚在唸初中之際，應該是初二吧。在國文課上，老師教我唸林覺民的與妻訣別書這一課，一直到現今仍然記憶在心。當時教我們的國文老師，年紀相當大，又是外省籍老師，其國語發音常常讓我們很努力地猜測。而這一課又是文言文，很不好唸，尤其對我們這些原住民同學甚為吃力。但，是必修課就需來唸。老師逐一地用其外省腔調叫我們與他同唸，唸完之後，老師很用心地逐一解釋，看起來是很難，但老師的講解使我感到這課文的興趣。這一課顯現一對甚為恩愛的夫妻滿足的戀曲，只因戰事軍旅

生活，而與妻相別，甚至毅然決然地為愛訣別。信中充滿愛的真諦，愛之深，情之切，更呈現愛國，愛妻，愛子之心。其文句之優雅，真愛的流露，責任之肩負，再再是可學之處。再思現今的社會，愛可以成為物品交易，那種很現實的寫照歷歷在目，愛已經不再是被讚嘆，反而輕易棄之，倫理的反常，失態的生命，需要再次回到起初的愛。特別現今的原住民同胞，也跟上社會潮流，離婚率攀升，家庭倫理與結構式微。讀了此篇，可再醒悟那持久的愛。

O kalaliyas ni Itong tofafahi ningra

Kaolahan ako a fafahi Iyang:

Patilid kako i tisowan to saka laliyasaw no mita! Yo mitilid kako tonini a tilid i, o losa' ato tera' no ingki, lahakelong sa a matefad. Sakacaaw sa pilaheci kako a mitilid, kawrira latek caay ka fana' kiso tona faloco' ako. Nawiro tadaliyas saan kiso sa kiso a miharateng alatek, saka 'emet han ako ko rarom no faloco' a mitild tonini.

Tadamaolah kako i tisowan, o nikaolah i tisowana saka, ki^emer kako a misai'ayaw to saka patayaw. Yo nano masasi'araw kita i, mararid kako a mipalemed to polong no masasiolahay a tamdaw a makapah ko kaciparod. Nikawrira, tangasa anini, masanek ako ko nika 'anglis a antoh nona hekal, ma'edef no mikari'angay to tamdaw ko lalan no

maci, saka lenecan saan a ma'orip cangra, ma^deng papina ko pakarenecay ko 'orip saw? O sowal no to'as i' "O ciolahay a tamdaw i, mikihamon to mato'asay a masasiolaolah, mikihiatiya haca to ka^mangay a masasiolaolah." Pakayni i olah ako itisowan, padangen ako ko polong no tamdaw a masasiolaolah. Saka, i'ayaw no sakapatayaw ako i, caay ka pakadipot kako i tisowananan. Nanay mahapinang iso ko i kemoday a faloco' ako a pakasolol i takowan. Yo tala'ta' ko losa' iso a tomangic i, haratengen ko polong no ma'oripay tonini a hekal a tamdaw, ta liheway to kiso a miharateng to nika kinafalah ako to tireng, o saka lemedaw no hekal koni, saka aka ka kaletengen ko rarom iso.

Maharateng ho iso haw? I 'ayaw

no sepat lima a mihcaan to cecay a dadaya i, pasowalen ako kiso, “ano saka cipatayaw i, ka o kiso ko i’yaw no mako a mapatay” han ako kiso. Pakatengil kiso i, tata’ang ko keter iso. Ikor to i, fohci han ako a pahapinang i tisowan konini i, ano caacaay ka pihai kiso itiya i, terep sato kiso to naharateng ako. O harateng ako i, o damsayay tamdaw kiso, caay ko mamafilo iso a mi^met ko nika i ’ayw no mako a miliyas i tisowan. Orasaka, ka o kiso ko i’yaw a miliyas ko nga’ay o sanay ako, kako sato ko mami^met a mi’orong to tangic ato karetengay a rarom, Ay! Cima ko mafana’ay to nika o kako ko i’yawaway a miliyas!

So’lin a tadamaolah kako i tisowanen, caay ko mamatawal ako kiso. Maharateng ako ko loma’ ita i saikoran no maci, comod sa i fawahan i, tomedac ko rakat, pakayra haca i saikoran, kina tolo sepat a mipiked ko rakat, ira to koya pahanhanan a kamaro’an, i tatihi nonini i, ira koya mamangay a

lifeng, o kamaro’an ita a mafoti’ konini a lifeng. Na mararamod kita to tolo sepat a folad i, o ka’arawrawan no folad to kasi^nawn itiya, mata^sel no likat no folad ko kilang nani sasingalan, sadodedodem sa a malikat, matatekoh ko ’afala ita, masasimetmet ko kamay ita a tatosa, hawhaw sa kiso a mici^koy a somowal i takowanen. Awaay ko sasawaden a nisowalan iso, awaay ko tatawalen a pafaloco’ iso. Harateng han ako anini i, deng to o tera’ no losa’ ko masidayay. Mitikor ho kako to i’ayaway no ^enem pito a mihcaan, mipekaw kako a miliyas a minokay, tangic sa kiso a pasowal i takowanen “Ikor ano miliyas kiso a talaraay i, pakafana’en kako, mangalay kako a mihakelong i tisowanen” saan kiso, haien ako kiso itiya. I’ayaw no mo^tep a romi’ad minokay kako, o papasowal kako to piliyas ako anini to hadademaken, ’araw hani, yo paka’araw kako tisowan i, caay to pakasowal kako, hatiyatiya i, cipoyapoy kiso, caay pakalesem

kako a somowal to saka tongalaw no rarom iso, saka cakay sato kako to ^epah a mi'owak. Ay! O rarom no faloco' aka itiya i, caay ko mama^min a pahapinang i tilid.

Mangalay ko faloco' aka a tahapatay ko kasasiolah ita, kawrira ma'araw ako ko pinangan nonini a hekal i, o aira to ko lafo a milefa, o aira to ko mikari'angay to sapipatay, o mamapatay i kalaliyasan. O ma'anof'anofay a masasipelepeles ko malatatapangay misefeng to finawlan a mipatay, konini a ka'oripan ita a Ciwkok a kitakit anini, ano o romi'ad, ano o kaitiraan a maro' awaay ko papakaliyas to sakapatay! Ano mahaene to i, itiya sato pamo^tek han aka a minengneng ko nika patay iso, ano^ca pamo^tek han iso a minengneng ko patay aka, ma^deng kako a pakapifalic to maan haw? Ano kiso to i, maanen? Ano caacaay ka patay ano saan i, o mamalopisak ko tamdaw a caay to ko mamasaso' araw, laliyaliyas sato i roma a kaitiraan a masasikecor,

mala'afoto, haratengen nano liteng tahanini i, pinaay ko tahada'ocay ko kalacecay no masasiolahay saw? Tada o i kakaay no kapatay ko karoray.

Awaay to ko kacango'otan aka misi'ayaw to patay! Ano caacay kalahci ko saki no kitakitan, ira ko malecaday ko faloco' a kapot aka a misa'icel a milaheci. Limaay to a mihecan ci Isin, capahoda o mama-to'as to, songila'en a midipot cingra, ta matiya kako. Oya i tiyaday iso imatini, o harateng aka, o fahafiyah sa kako, ano o fahafiyah i, matiya o kiso, tada mahinom ko faloco' aka. Latek o fa'inayan, ta pakafana'en cingra a mitodong tono mama a faloco'. Orasaka, ano mapatay to kako i, ira ho ko tosaay a Itong mamacafay i tisowanen, tadakalipahakan konini.

I ikor i, o mamalapakoyoc ko loma' ita, kawrira o maan ko katoledan to nika mapakoyoc, ano pakoyoko:yoc i, satingalawen ko nika'orip. Malepon to aka ko ha-

sasowalen i tisowanen, itini kako i 'ayaw no kapatay i, matengil ako i raay ko tangic iso, mararom kako a mikihiatiya a tomangic. To hatiniay i, caay ka pakaso' lin kako to nika ira no kawas, anini sato, nanay o iraay ko kawas sa kako, onini ko saka tatemik a matatongod ko nai faloco' ay no tamdaw, nanay o so'linay koni. Ano so'lin a mahaen i, manga'ay a mararid a mipatihi ko 'adingo ako a mipacafay i tisowan to nika patay ako, ta caay ka ngalef ko rarom iso to nikaawa ko pacafayay i tisowanen.

Tada talolong ko olah ako i tisowanen, malemed kiso a citihi i takowanen. Nikawrira tada o masiponay kita a ma'orip tonini a Ciwkok, caay ka pihai kako to

sakanga'ay aca[^] no teked! Aya: kamoko' ko tipolok, ka'edaw ko kemoday a faloco', adihay ho ko hasasowalen ako i tisowan, ma[^]deng kiso a pakaharateng to caay ka sowal ako. Caay to ko mama'raw ako kiso, kiso sa i, caay ka lesem kiso to maliyas ita, nanay mararid i lemed iso a paka'raw i takowan. Tada karroman!

Sing-hay a mihcaan saka tolo a folad, saka tosa polo' ira ko ^enem a romi'ad, lafii sepat ko toki.

Nano nakamayan ni Itong a tilid

與妻訣別書一林覺民

意映卿卿如晤：

吾今以此書與汝永別矣！吾作此書，淚珠和筆墨齊下，不能竟書而欲擱筆！又恐汝不察吾衷，謂吾忍舍汝而死，謂吾不知汝之不欲吾死也，故遂忍悲為汝言之。

吾至愛汝，即此愛汝一念，使吾勇於就死也。吾自遇汝以來，常願天下有情人都成眷屬；然遍地腥羶，滿街狼犬，稱心快意，幾家能夠？語云：「仁者老吾老以及人之老，幼吾幼以及人之幼。」吾充吾愛汝之心，助天下人愛其所愛，所以敢先汝而死，不顧汝也。汝體吾此心，於啼泣之餘，亦以天下人為念，當亦樂犧牲吾身與汝身之福利，為天下人謀永福也。汝其勿悲！

汝憶否？四、五年前某夕，吾嘗語曰：「與其使我先死也，無寧汝先吾而死。」汝初聞言而怒；後經吾婉解，雖不謂吾言為是，而亦

無辭相答。吾之意，蓋謂以汝之弱，必不能禁失吾之悲。吾先死，留苦與汝，吾心不忍，故寧請汝先死，吾擔悲也。嗟夫！誰知吾卒先汝而死乎！

吾真真不能忘汝也。回憶後街之屋，入門穿廊，過前後廳，又三、四折，有小廳，廳旁一室，為吾與汝雙棲之所。初婚三、四個月，適冬之望日前後，窗外疏梅篩月影，依稀掩映。吾與汝並肩攜手，低低切切，何事不語？何情不訴？及今思之，空餘淚痕。又回憶六、七年前，吾之逃家復歸也，汝泣告我：「望今後有遠行，必以見告，我願隨君行。」吾亦既許汝矣。前十餘日回家，即欲乘便以此行之事語汝；及與汝對，又不能啟口。且以汝之有身也，更恐不勝悲，故惟日日呼酒買醉。嗟夫！當時余心之悲，蓋不能以寸管形容之。

吾誠願與汝相守以死。第以今日時勢觀之，天災可以死，盜賊可以死，瓜分之日可以死，奸官污吏虐民可以死，吾輩處今日之中國，無時無地不可以死，到那時使吾眼睜睜看汝死，或使汝眼睜睜看我死，吾能之乎？抑汝能之乎？即可不死，而離散不相見，徒使兩地眼成穿而骨化石；試問古來幾曾見破鏡重圓？則較死為尤苦也。將奈之何！今日吾與汝幸雙健，天下之人，不當死而死，與不願離而離者，不可數計；鍾情如我輩者，能忍之乎？此吾所以敢率性就死，不顧汝也。

吾今死無餘憾，國事成不成，自有同志者在。依新已五歲，轉眼成人，汝其善撫之，使之肖我。汝腹中之物，吾疑其女也；女必像汝，吾心甚慰。或又是男，則亦教其以

父志為志，則我死後，尚有二意洞在也。甚幸！甚幸！

吾家日後當甚貧，貧無所苦，清靜過日而已。吾今與汝無言矣！吾居九泉之下，遙聞汝哭聲，當哭相和也。吾平日不信有鬼，今則又望其真有；今人又言心電感應有道，吾亦望其言是實。則吾之死，吾靈尚依依汝旁也，汝不必以無侶悲！

吾愛汝至。汝幸而偶我，又何不幸而生今日之中國！吾幸而得汝，又何不幸而生今日之中國，卒不忍獨善其身！嗟夫！紙短情長，所未盡者尚有萬千，汝可以模擬得之。吾今不能見汝矣！汝不能舍我，其時時於夢中得我乎！一慟！

辛亥三月二十六夜四鼓 意洞手書

評審心得

Onini a kimana' i, o nifalican to tikami[^] ni Itong yo tala'ayaw cingra a miliyas tofafahi[^] a kinafalah to 'orip a malasofitay. O kakahemekan, o kakararoman ko pikinafalah ningra to 'orip a mico'ay to mato 'ada[^] a mari'angay a cisakowanay. Onini a pifalic a palanoPangcah a sorit, o kakahemekan ko fene noni misoritay to sowal no Pangcah, nika itini hato ako i no kwaping a sorit ko pisongila' a paini to harateng no mako.

本文是黃花崗七十二烈士之一的林覺民參加廣州起義前寫給妻子陳意映的一封信，又稱作《絕筆書》。讀過這篇《與妻訣別書》，無人不深受感動，這封書信表現了革

命時期革命志士的偉大胸懷。然而，本文是翻譯文學，就針對作者的族語翻譯作以下的評析：

一、拼寫書寫方面。作者的拼寫基本上是以教育部及原民會於2005年12月15日所公佈的書寫系統來書寫，然而，現在阿美族已有紙本辭典及網路字典，為了避免造成讀者的誤會，藉此做小小提醒，或許因亞群的語言習慣和發音有些差異，如「r」音則以「l」書寫，例如：文章中 mari'angay；kareteng；pakarenecay就書寫成mali'angay；kaleteng；pakale-necay。此外，nika有兩種用法，一是當前綴，如 nika'orip 表示「生活、生計」之意；另一是當連接詞

朱清義 Kolas Foting

國立臺灣師範大學原住民族語言臺北學習中心講師
 玉山神學院英語、阿美語兼任講師
 教育部原住民族語文學獎入選
 第二屆散文獎
 第五屆新詩獎
 第六屆翻譯文學獎

用，表「但是、然而」之意；當前綴就要連著寫，當連接詞用就必須分開寫。另外，*ho^* 和 *to* 不是後綴而是後置詞，應該要分開書寫。

二、用字遣詞方面。作者對阿美語語言的掌握相當好，以這篇《與妻訣別書》文章的內容，有多處是很抽象的，如：「然遍地腥羶，滿街狼犬，稱心快意，幾家能夠？」要翻成阿美語其實不易，作者卻能用族人的思維邏輯去詮釋，適切易懂，實屬難得。

三、翻譯技巧方面。翻譯的最高境界是「信、達、雅」。如果翻譯成阿美語的文章，讀者看了一樣深受感動，這就是成功的翻譯文學

作品。有一點非常重要，翻譯並不一定是逐字將文本對譯，而是把整句或整段理解消化之後，把握住文本精義，再以族人的思維和習慣句法加以描寫敘述。文本中有一句「仁者老吾老以及人之老，幼吾幼以及人之幼。」作者未把握住文本精義，將本句譯成「與老人家和睦相愛，又與孩童和睦相愛。」實為可惜。本句的精義在於「人不獨親其親、不獨子其子」，在贍養孝敬自己的長輩時，不應忘記其他與自己沒有親屬關係的老人，在撫養教育自己的小孩時，不應忘記其他與自己沒有血緣關係的小孩。